

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΦΙΛΙΠΠΗΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΚΥΡΙΑΚῃ ΤΩΝ ΒΑΪΩΝ.

Πόση ἄρα γε χαρὰ καὶ εὐφροσύνη περι-
κύκλωσε τὴν καρδίαν τῶν ἁγίων μαθη-
τῶν καὶ ἀποστόλων, ὅταν εἶδον τὸν Ἰη-
σοῦν Χριστὸν ὡς τροπαιοῦχον θριαμβευτὴν
μετὰ τοσαύτης μεγαλοπρεπεστάτης προ-
πομπῆς εἰσερχόμενον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν

Ἱερουσαλήμ· εἰς τὴν αὐτὴν πνευματικὴν χαρὰν προσκαλεῖ ὁ προφήτης Ζαχαρίας τὰ τέκνα τῆς Σιών, τοὺς ἀληθινοὺς δηλονότι υἱοὺς τῆς ἐπουρανίου Ἱερουσαλήμ, παραγγέλλων πρὸς αὐτοὺς, ἵνα περιχαρῶς κηρύττωσι τὴν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα πανυπερένδοξον εἴσοδον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ζαχ. 9. 9. « Χαῖρε, λέγει, σφόδρα, θύγατερ Σιών, » κήρυσσε, θύγατερ Ἱερουσαλήμ· ἰδοὺ ὁ » βασιλεὺς σου ἔρχεται σοι δίκαιος καὶ » σώζων· αὐτὸς πραῦς καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ » ὑποζύγιον καὶ πῶλον νέον ». Ἐπειδὴ δὲ σήμερον ἡ ἀνάμνησις γίνεται ταύτης τῆς περιχαρεστάτης πανηγύρεως, διὰ τοῦτο ἡ πάνσεπτος τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία εἰς τὴν χαρὰν ταύτην ἐπιβλέπουσα, προσήρμωσε τὰ πρὸς τοὺς Φιλιππησίους ἀναγνωσθέντα ἀποστολικά τοῦ θεσπεσίου Παύλου λόγια. Ἦσαν δὲ οἱ Φιλιππηῖοι ἀποικία τῶν Ῥωμαίων, τὴν Φιλίππων πόλιν κατοικοῦντες, ἣτις ἦν μία τῶν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ μητροπόλεων· πρὸς αὐτοὺς δὲ ἔγραψεν ὁ Παῦλος, δέσμιος ὢν ἐν Ῥώμῃ, ἀποστείλας τὴν ἐπιστολὴν δι' Ἐπαφροδίτου, τοῦ τῆς ἐκκλησίας αὐτῶν προεσῶτος· ὅστις ἐπέμφθη μὲν ὑπ' αὐτῶν ἐν Ῥώμῃ πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ Παύλου, ἐπέστρεψε δὲ πάλιν πρὸς αὐτοὺς. Περιέχει δὲ ἡ ἐπιστολὴ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τῆς χαρᾶς τὴν ἐπαγγελίαν· « Χαίρετε, Φιλ. 4. 4. » λέγει, ἐν Κυρίῳ πάντοτε· πάλιν ἐρῶ, χαίρετε » τε ». Ἀρμύζει δὲ ἀληθῶς τὴν σήμερον ἡμέραν τούτου τοῦ ἀποστολικοῦ λόγου τὸ κήρυγμα. Χριστιανοὶ οἱ εὐσεβεῖς καὶ ὀρθόδοξοι, ὑμεῖς ἐστέ οἱ υἱοὶ τῆς ἁγίας Σιών, καὶ τὰ

τέκνα τῆς ἐπουρανίου Ἱερουσαλήμ· ὅσοι οὖν εἰς τὰς παρελθούσας τῆς νηστείας ἡμέρας νηστεύσαντες, ἐνικήσατε τῆς σαρκὸς τὰ πάθη, βαστάζετε δὲ νῦν τὰ βαῖα, τὰ σύμβολα τῆς νίκης τῶν οἰκιακῶν ἐχθρῶν· ὅσοι διὰ τὴν εἰς Χριστὸν ὑπακοὴν καὶ εὐλάβειαν ἐρρίψατε κάτω εἰς τὴν γῆν τὰ ἱμάτια τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου, ἤγουν τῶν ἀμαρτημάτων τὴν ἀκαθαρσίαν· ὅσοι κατέχετε ἐν ταῖς χερσίν ὑμῶν τοὺς κλάδους τῶν καλῶν ὑμῶν ἔργων· « Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε, πάλιν ἐρῶ, χαίρετε ». Βοήσατε καὶ ὑμεῖς, ὡς οἱ ὄχλοι, οἱ προάγοντες καὶ ἀκολουθοῦντες τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, ὅτε ἤρχετο εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ· βοήσατε, κρίζοντες· « Ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαβὶδ· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου· ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις ». Ἐρχεται αὐτὸς βασιλεὺς, δίκαιος, σώζων, καὶ πραῦς, ἵνα εἰσέλθῃ οὐχὶ εἰς τὸ ἱερόν τὸ νομικόν, ἀλλ' εἰς τὸν ναὸν τῆς ψυχῆς ὑμῶν· « Ὑμεῖς γὰρ ναὸς θεοῦ ἐστέ ζῶντος· καθὼς εἶπεν ὁ θεός. Χαίρετε οὖν ἐν Κυρίῳ πάντοτε· πάλιν ἐρῶ, χαίρετε ». Ἴνα δὲ ἡ τοιαύτη χαρὰ μὲν ἐν ὑμῖν ἐστηριγμένη καὶ ἀκλόνητος, προσεκτικῶς ἀκούσατε τὴν ἑρμηνείαν τῶν ἀναγνωσθέντων ἀποστολικῶν λόγων· διότι ἐξ αὐτῆς βλέπετε, ποία ἐστὶν ἡ πηγὴ, ἐξ ἧς πηγάζει ἡ χαρὰ ἡ πνευματικὴ καὶ ἀδιάκοπος.

Ἀδελφοί, χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε· πάλιν ἐρῶ, χαίρετε.

Συνενώσας τὸ, « χαίρετε », μετὰ τοῦ, « ἐν Κυρίῳ », ἐφάνερωσε διὰ τούτου, ὅτι οὐ λαλεῖ περὶ τῆς κοσμικῆς χαρᾶς, ἣν αἰσθανόμεθα, ὅταν ἀπολαμβάνωμεν τοῦ κόσμου τούτου τὰ ἀγαθὰ, ἀλλὰ περὶ ἐκείνης τῆς πνευματικῆς χαρᾶς, ἣτις ἔρχεται εἰς τὴν ψυχὴν ἡμῶν μετὰ τὴν νίκην τῆς ἀμαρτίας, καὶ τὴν κατόρθωσιν τῆς ἀρετῆς· ἐδιπλασίασε δὲ τὴν φωνήν, « χαίρετε », ἢ διὰ περισσοτέραν τοῦ λόγου ἔμφασιν καὶ δύναμιν, διότι καὶ τὸ, « εὖγε, εὖγε » καὶ τὸ, « γένοιτο, γένοιτο », καὶ τὸ, « ἀμήν, ἀμήν », ἐμφαντικώτερα εἰσι, καὶ μετὰ μείζονος δυνάμεως εἰς τὰς ἀκοὰς προσβάλλουσιν· ἢ ἐπειδὴ ἡ φύσις διὰ τῶν ἀρρώγημάτων, καὶ ἡ προαίρεσις διὰ τῆς κακίας προξενουῖσι τὰς θλίψεις, ἐπανάλαβε δὲ τὸ, « χαίρετε », ἵνα τὸ μὲν ἀντιφέρηται εἰς τὰς ἐκ τῆς φύσεως θλίψεις, τὸ δὲ, εἰς τὰς ἐκ τῆς προαιρέσεως. Ἴνα δὲ δείξῃ, ὅτι τῆς πνευματικῆς χαρᾶς ρίζα καὶ μήτηρ εἰσὶ τῶν ἀρετῶν τὰ κατορθώματα, ἐπεσύναψεν εἰς τὸ, « χαίρετε », τῆς ἀρετῆς τὰ ἔργα, λέγων·

Ψαλ. 34.
25.
Ψαλ. 40.
13.
ἰωάν. 1.
52.

Φιλιπ. 4. 5.

Τὸ ἐπεικὲς ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις· ὁ Κύριος ἐγγύς.

Τὸ, « ἐπεικὲς », ἐστὶ πολυσήμαντον· διότι καὶ τὸ ἀγαθὸν ἦθος σημαίνει, καὶ τὸ μέτριον, καὶ τὸ ἡμερον, καὶ τὸ πρᾶον, καὶ τὸ ταπεινόν, καὶ τὸ ἀόργητον, καὶ τὸ παραχωρητικόν, καὶ τὸ ἀνεξίκακον· οὐδᾶλως δὲ σφάλλει, ὅστις νομίζει, ὅτι τὸ, « ἐπεικὲς », πᾶσαν ἀρετὴν σημαίνει· μηδεὶς δὲ

σκανδαλιζέσθω, ἀκούων τὸν ἀπόστολον, λέγοντα· « Τὸ ἐπεικὲς ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις », στοχαζόμενος, ὅτι διὰ τούτου προτρέπει πρὸς ἐπίδειξιν καὶ φιλοδοξίαν· διότι ὁ λόγος οὗτος ὁμοίος ἐστὶ τῷ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅστις εἶπεν· « Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν ^{Ματθ. 5.} » τῶν ἀνθρώπων » καθὼς δὲ ὁ λόγος οὗτος οὐκ εἶχε σκοπὸν τὴν φιλοδοξίαν, ἀλλὰ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν ὠφέλειαν τῶν ἀνθρώπων· « Ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ » ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν, τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς· οὕτω καὶ ὁ λόγος τοῦ Παύλου εἰς τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ ἀπέβλεπε, καὶ εἰς τὴν τῶν ἀνθρώπων ἐπιστροφὴν· Βλέπε δὲ τῶν λόγων τὴν ὁμοιότητα· ὁ Χριστὸς ὠνόμασε τὴν ἀρετὴν φῶς· ὁ δὲ Παῦλος ἐκάλεσεν αὐτὴν, « ἐπεικὲς »· οὐκ εἶπεν ὁ Χριστὸς, σπουδάσατε, ἵνα λάμπῃ τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ « Λαμψάτω, εἶπε, τὸ φῶς ὑμῶν », αὐτὸ ἀφ' ἑαυτοῦ δηλονότι λαμψάτω τῆς ἀρετῆς τὸ φῶς, ἀφ' οὗ ὑμεῖς κατορθώσητε τὰ καλὰ ἔργα· ὁμοίως καὶ ὁ Παῦλος οὐκ εἶπε, φροντίσατε, ἵνα γνωρίσωσι πάντες οἱ ἄνθρωποι, ὅτι ἐστὲ ἐπεικεῖς, ἀλλὰ « Γνωσθήτω, εἶπε, τὸ ἐπεικὲς ὑμῶν πᾶσιν ἀνθρώποις »· ὥσπερ ἂν εἰ ἔλεγε, γνώτωσαν πάντες οἱ ἄνθρωποι τὴν ἐπεικίαν ὑμῶν, ἀφ' οὗ ὑμεῖς κατασταθῆτε ἐπεικεῖς· Πρέπον δὲ καὶ ἀρμόδιον τὸ ἐπεικὲς ἦθος εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ προφῆτου καὶ ταπεινοῦ τῆ καρδία, ἔτι δὲ καὶ τὸ κραταιότατον ^{Ματθ. 11.} ὄπλον ἐναντίον εἰς τὰς ἐπιβουλάς τῶν ^{29.}

διωκόντων καὶ βλαπτόντων ἡμᾶς ἐχθρῶν. Ὅσον δὲ μεγάλη τῆς ἐπιεικείας ἢ ἀρετῆς, τόσον ἐστὶ καὶ δυσκατόρθωτος· διὰ τοῦτο δὲ ὁ θεῖος ἀπόστολος ἐπιθαρρύνει πρὸς τὴν κατόρθωσιν αὐτῆς, λέγων· « Ὁ Κύριος » ἐγγύς ». Ἄνθρωπε, λέγει, μὴ διστάσης, ἀλλ' ἔχε θάρρος, διότι ὁ Κύριός σου πλησίον σου ἐστίν· αὐτὸς βοηθεῖ σοι, ἵνα καὶ εἰσάξῃς εἰς τὴν καρδίαν σου τὴν ἐπιεικειαν, καὶ μὴ σαλεύσης ἀπ' αὐτῆς· τοῦτο αὐτὸ ἔλεγεν εἰς ἑαυτὸν καὶ ὁ ἅγιος προφήτης Δαβὶδ·

« Προωρώμην τὸν Κύριον ἐνώπιόν μου δια-
παντός, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστίν, ἵνα μὴ
σαλευθῶ ». Ἀρμόζει δὲ τὸ, « Ὁ Κύριος » ἐγγύς », οὐ μόνον εἰς τὰ προλαβόντα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἐπόμενα ἀποστολικὰ λόγια.

Ψαλ. 15.
8.

Φιλιπ. 4. 6.

Μηδὲν μεριμνᾶτε· ἀλλ' ἐν παντὶ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει μετὰ εὐχαριστίας τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωρίζεσθω πρὸς τὸν θεόν.

Τί διαφέρει ἡ προσευχὴ τῆς δεήσεως; διὰ μὲν τῆς προσευχῆς ζητοῦμεν παρὰ θεοῦ δόσιν τινὸς ἀγαθοῦ· « προσευχῇ, εἶπεν εἰς τῶν ἀγίων, ἐστὶν αἴτησις ἀγαθοῦ παρὰ τῶν εὐσεβῶν εἰς θεόν γινομένη »· διὰ δὲ τῆς δεήσεως ζητοῦμεν παρὰ θεοῦ τὴν τῶν θλίψεων ἀπολύτρωσιν· διότι ἡ λέξις, δεήσις, παράγεται ἀπὸ τοῦ, δέους, ἤγουν τοῦ φόβου· ὁ φόβος δὲ γεννᾶται ἐκ τῶν θλιβερῶν περιστάσεων, ἐν αὐταῖς δὲ εὐρισκόμενοι, ζητοῦμεν τὴν ἀπ' αὐτῶν ἀπαλλαγὴν. Πα-

Ἐκείν. λόγ.
εἰς τὴν μαρ.
Ἰουλίτ.

ραγγέλλει δὲ ὁ ἀπόστολος, ἵνα, εἴτε διὰ προσευχῆς, εἴτε διὰ δεήσεως παριστώμεν τὰ ζητήματα ἡμῶν πρὸς τὸν θεόν, ποιῶμεν τοῦτο μετὰ εὐχαριστίας, ἤγουν προσφέροντες αὐτῷ τὴν εὐχαριστίαν ὑπὲρ τῶν προτέρων αὐτοῦ εὐεργετημάτων· εἴτε ζητεῖς, λέγει, παρὰ θεοῦ τὴν ἀπόλαυσίν τινος ἀγαθοῦ, εἴτε τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῶν κυκλούντων σε δυστυχημάτων, σύναπτε μετὰ τῆς ἰκεσίας σου τὴν πρὸς τὸν θεόν εὐχαριστίαν. Ὡς φαίνεται, ἡ προσευχὴ καὶ ἡ δεήσις, ἢ μετὰ τῆς πρὸς θεόν εὐχαριστίας τελομένη, ἐστὶ δραστήριος καὶ ἀρεστὴ εἰς τὸν θεόν καὶ εὐπρόσδεκτος. Σημειῶσαι δὲ τὴν σειρὰν καὶ συνάφειαν τῶν προκειμένων ἀποστολικῶν λόγων μετὰ τῶν προλαβόντων. Προλαβὸν παρήγγειλε τῆς ἀρετῆς τὴν κατόρθωσιν, ὀνομάσας αὐτὴν ἐπιεικειαν· γνωρίζων δὲ τὴν δυσκολίαν τοῦ ἔργου, εἶπεν, « Ὁ Κύριος ἐγγύς », βοηθῶν δηλονότι, καὶ συνεργῶν, καὶ ἀντιλαμβανόμενος· νῦν δὲ καὶ τὸν τρόπον δηλοποιεῖ, δι' οὗ ἀπολαμβάνομεν τῆς τοῦ θεοῦ βοηθείας καὶ ἀντιλήψεως· ὁ τρόπος δὲ ἐστὶν ἡ μετὰ εὐχαριστίας προσφερομένη εἰς τὸν θεόν προσευχὴ καὶ ἡ δεήσις· ὁ Κύριος, λέγει, πλησίον ὑμῶν ἐστι, διὸ « Μηδὲν μεριμνᾶτε »· σύμφωνον τοῦτο τῷ, « Μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε, » καὶ τί πίητε· μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν, τί ἐνδύσησθε »· « ἀλλ' ἐν παντὶ », εἰς πάντα καιρὸν δηλαδή καὶ ὑπόθεσιν, « τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει μετὰ εὐχαριστίας τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωρίζεσθω πρὸς τὸν

Ματθ. 6.
25.

» θεόν », τουτέστι διὰ προσευχῆς καὶ δεήσεως, συνημμένης μετὰ εὐχαριστίας, ζητεῖτε παρὰ τοῦ θεοῦ τὰ ἀναγκαῖα ζητήματα.

Φιλιπ. 4.
7.

Καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν, φρουρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν καὶ τὰ νοήματα ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

Ἴδου τὸ βραβεῖον τῶν ἐπιεικῶν ἀνθρώπων, τῶν μηδὲν μεριμνῶντων, ἀλλ' εἰς πᾶσαν περίστασιν μετὰ εὐχαριστίας προσευχομένων τῷ θεῷ, καὶ δεομένων, καὶ αἰτούντων τὴν παρ' αὐτοῦ βοήθειαν καὶ ἀντίληψιν· ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ ἐστὶ τὸ βραβεῖον, ἣτις διαφυλάττει τὰς καρδίας καὶ τὰ νοήματα ἡμῶν τῇ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ χάριτι, τὰς μὲν καρδίας ἀπὸ τῶν πονηρῶν ἐπιθυμιῶν, τὰ δὲ νοήματα ἀπὸ τῶν αἰσchrῶν ἐνθυμημάτων. Ποία δὲ ἐστὶ ἡ τοιαύτη εἰρήνη, ἡ πάντα νοῦν ὑπερέχουσα; αὐτὴ ἐστὶν ἡ εἰρήνη, ἣν ὁ θεὸς δίδωσιν εἰς τοὺς μηδὲν μεριμνῶντας, ἀλλ' ἐπ' αὐτὸν ἐλπίζοντας, καὶ παρ' αὐτοῦ ζητοῦντας τὴν τῶν ζητημάτων αὐτῶν ἐκπλήρωσιν· καὶ ὑπερέχει μὲν πάντα νοῦν ἡ τοιαύτη εἰρήνη, ἐπειδὴ « τῆς εἰρήνης αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ὄριον »· τὰ δὲ ἀπερίοριστα εἰς οὐδένα νοῦν χωροῦσιν· εἰρηνεύει δὲ καὶ τὴν καρδίαν καὶ τὰ νοήματα τῶν φιλαρέτων ἀνθρώπων ἀπὸ τῆς τῶν παθῶν ταραχῆς. Μήπως δὲ εἰρήνην, πάντα νοῦν ὑπερέχουσαν, ὠνόμασεν αὐτὸν τὸν θεόν, ὅστις καὶ « Ἀρχῶν εἰρήνης » ἐστὶ,

Ἄν. 9. 7.

Ἄν. 6.

καὶ ἀκατανόητος καὶ ἀκατάληπτος· αὐτὸς δὲ ὡς φρουρὸς ἀκαταμάχητος, καὶ τὰς καρδίας καὶ τὰ νοήματα φυλάττει τῶν δούλων αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἐπιβουλῆς τῶν σαρκικῶν παθῶν, καὶ τῆς κοσμικῆς ματαιότητος, καὶ τῆς δαιμονικῆς ἀπάτης.

Τὸ λοιπὸν, ἀδελφοί, ὅσα ἐστὶν ^{Φιλιπ. 4. 8.} ἀληθῆ, ὅσα σεμνὰ, ὅσα δίκαια, ὅσα ἀγνὰ, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὐφημα, εἴτις ἀρετὴ καὶ εἴτις ἔπαινος, ταῦτα λογίσεσθε.

Ἐπειδὴ διὰ τῶν προλαβόντων λόγων μόνην τὴν ἐπιείκειαν καὶ τὴν προσευχὴν παρήγγειλε, διὰ τῶν προκειμένων καὶ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν τὴν ἐργασίαν παρῃγγέλλει· καὶ σιωπεῖ μὲν τὰ εἰδικὰ τῶν ἀρετῶν ὀνόματα, προβάλλει δὲ μόνον τὰ γένη αὐτῶν, λέγων· « Ὅσα ἔργα εἰσὶν ἀληθῆ », ἦγουν καθαρὰ παντὸς ψεύδους, καὶ ἀπάτης, καὶ δολιότητος· « ὅσα σεμνὰ », τουτέστι μακρυμμένα πάσης αὐθαδείας, καὶ ἀναίσχυνης τε καὶ ἀνευλαβείας· « ὅσα δίκαια », ὅσα δηλονότι καθαρεύουσι παντὸς εἴδους ἀδικίας· « ὅσα ἀγνὰ », εἴτουν ἀμόλυντα καὶ ἀμίαντα παντὸς σαρκικοῦ πάθους, καὶ πάσης κοσμικῆς ματαιότητος· « ὅσα προσφιλῆ », ἀγαπητὰ δηλαδὴ καὶ ἀρεστὰ εἰς τὸν θεόν· « ὅσα εὐφημα », ὅπερ ἐστὶν, ὅσα ἀληθῶς εἰσὶν ἄξια εὐφημίας, καὶ τιμῆς, καὶ δόξης· « εἴτις ἀρετὴ καὶ εἴτις ἔπαινος », καὶ ἐὰν πρὸς τούτοις καὶ ἄλλη τις ἀρετὴ ὑπάρχη, καὶ ἄλλο τι ἔργον ἐπαίνου ἄξιον·

« ταῦτα λογίσεσθε », ταῦτα ἔχετε κατὰ νοῦν, ταῦτα συλλογίσεσθε. Ἀναμιμνήσκει δὲ εἰς αὐτοὺς διὰ τῶν ἐξῆς, ποῖά εἰσι τὰ ἔργα, περὶ ὧν αὐτὸς λαλεῖ, λέγων·

Φιλιπ. 4.
9.

Ἄ καὶ ἐμάθετε, καὶ παρελάβετε, καὶ ἠκούσατε, καὶ εἶδετε ἐν ἐμοί, ταῦτα πράσσετε· καὶ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν.

Ἐμάθετε, λέγει, καὶ παρελάβετε, καὶ ἠκούσατε, ποῖά εἰσι τῆς ἀρετῆς τὰ ἔργα, πρὸς τούτοις δὲ καὶ εἶδετε αὐτὰ ὑπ' ἐμοῦ πραττόμενα, ὅτε ἤμην μεθ' ὑμῶν ταῦτα οὖν καὶ ὑμεῖς πράττετε. Βλέπε δὲ, ὅτι

διὰ μὲν τοῦ, « Ταῦτα λογίσεσθε », ἐδίδαξε τὴν θεωρητικὴν ἀρετὴν· διότι διὰ τοῦ νοός συλλογιζόμενοι, θεωροῦμεν τὸ κάλλος, τὴν τιμὴν, τὴν ἀγιωσύνην, τὴν μισθαποδοσίαν τῶν ἀρετῶν· διὰ δὲ τοῦ, « Ταῦτα πράσσετε », ἐνομοθέτησε τὴν πράξιν, ἥγουν τὰ πρακτικὰ τῆς ἀρετῆς κατορθώματα· ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῆς θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς ἀρετῆς συγκροτεῖται καὶ συνίσταται ἡ τελεία ἀρετὴ, διὰ τοῦτο καὶ τὰ δύο αὐτῆς εἶδη παραγγείλας, ὑπόσχεται, λέγων, ὅτι ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μετ' αὐτῶν, τῶν ταῦτα ἐργαζομένων· « Καὶ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν ».

